

ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง :
ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายพงศธร จันทรแก้ว

ศูนย์วิจัยการพยาบาล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-057-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018214

I15206217

EFFECT OF VOTE-BUYING ON VOTING BEHAVIORAL PATTERN :
A CASE STUDY OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

Mr. Pongsatorn Chankaew

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-057-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลง
คะแนนเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
EFFECT OF VOTE-BUYING ON VOTING BEHAVIORAL
PATTERN : A CASE STUDY OF PHRA NAKHON SI
AYUTTHAYA

โดย นายพงศธร จันทร์แก้ว
ภาควิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... *พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว* ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *สุจิต บุษบงการ* ..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุษบงการ)

..... *พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว* ..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว)

..... *วิทยา สุจริตนารักษ์* ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พงศธร จันทร์แก้ว : ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง

เลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (EFFECT OF VOTE-BUYING ON VOTING BEHAVIORAL PATTERN : A CASE STUDY OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 182 หน้า. ISBN 974-581-057-6

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงินกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ว่าเงินเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงหรือไม่ คนกลุ่มใดรับเงินด้วยเหตุผลอย่างไร และรับเงินแล้วลงคะแนนให้หรือไม่ รวมทั้งค้นหาว่ามีปัจจัยอะไรอีกที่เป็นตัวกำหนดสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑

การศึกษาเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจำนวน ๔๐๐ ชุด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มธรรมดา นอกจากนั้นยังได้สัมภาษณ์หัวคะแนนหาข้อมูลด้านลึก เพื่อให้สามารถสรุปได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ คือ เงินและหัวคะแนน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มคนที่รับเงินส่วนใหญ่จะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ดังนั้น การรับเงินในการเลือกตั้งจึงถือว่าเงินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ นอกจากนั้นคนที่รับเงินยังถือว่าเงินเป็นสินน้ำใจที่แสดงถึงความแน่นแฟ้นระหว่างตนกับหัวคะแนน ตามระบบโครงสร้างอำนาจในชุมชนของคนไทย ซึ่งมีผลทำให้หัวคะแนนมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของความเกรงใจหัวคะแนน ส่วนปัจจัยอื่น ๆ เช่น การแจกสิ่งของ หรือการคาดว่าจะได้รับสาธารณประโยชน์ มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยต่อการกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ภาควิชา ..... การปกครอง .....

สาขาวิชา ..... การปกครอง .....

ปีการศึกษา ..... 2534 .....

ลายมือชื่อนิสิตร ..... *Wolter* .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว* .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

PONGSATORN CHANKAEW : EFFECT OF VOTE-BUYING ON VOTING BEHAVIORAL
PATTERN : A CASE STUDY OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA.
THESIS ADVISOR : ASSO. PROF.PORNSAK PHONGPHAEW,PH.D. 182 PP.
ISBN 974-581-057-6

The objective of his thesis is to find out the relationship between money and voting behavior. Topic in the study are "Money : A determinant of voting behavior, A group of voter get money and their reason. And also, find other factors which affect their voting behavior. Case study is from the general election in Phra Nakhon Si Ayutthaya province in the year 1988.

The method in the study is a survey research which collects data from 400 questionnaires giving out on simple random sampling. In addition, an interview with the vote canvasser is done for informations in depth to ensure the outcome.

The outcome of the study is voting behaviors depend on two factors "money and canvasser". In addition, most voters who get money are poor in social and economic status. Therefore, they value money and it is showing a close relationship between voters and canvassers according to community power structure. Therefore, canvassers have an influence on voting behavior particularly due to their relationship. Other factors ; such as goods contribution from candidates, expectation of voters on benefits and so on, hardly have a strong effect on voting behaviors.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....การปกครอง.....

สาขาวิชา.....การปกครอง.....

ปีการศึกษา.....2534.....

ลายมือชื่อนิติ *Wolke* *Pha*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Wolke* *Pha*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความสามารถของท่านอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือมาตลอด รวมทั้งต้องขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุกุงการ ท่านคณบดี คณะรัฐศาสตร์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจิตธนารักษ์ ที่รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และได้ท้วงติงและชี้ประเด็นข้อบกพร่องตลอดจนแนวทางการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ในที่สุด

ขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่มอบทุนอุดหนุนในการทำวิทยานิพนธ์จำนวนหนึ่ง ขอคุณเป็นพิเศษสำหรับที่สมโภชน์ ศรีโกชน์สมบูรณ์ ที่ได้ช่วยเหลือและให้ความสะดวกนานัปการในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล ตลอดจนเพื่อน ๆ หลายคนที่มีได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ที่ช่วยให้กำลังใจและถามไถ่ความก้าวหน้าตลอดจนช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยกราบขอบคุณบิดา-มารดาที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษามาจนถึงขั้นนี้ ข้อบกพร่องอันเกิดขึ้นจากงานนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พงศธร จันทรแก้ว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ณ

บทที่

1. บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	9
กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	9
สมมติฐานในการวิจัย	12
ระเบียบวิธีวิจัย	13
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	21
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	23
การนำเสนอรายงานการวิจัย	23
ข้อจำกัดในการวิจัย	24
2. แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทบาทของเงินกับการเลือกตั้ง	27
แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการใช้เงินซื้อเสียง	32
โครงสร้างอำนาจชุมชน	42
ระบบแห่งความสัมพันธ์ของคนไทยและระบบอุปถัมภ์	50
สรุป	54
แนวทางศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงอันเกิดจากการใช้ เงินซื้อเสียงเลือกตั้ง	55

ตัวแบบสังคมวิทยา.....	56
ตัวแบบจิตวิทยา.....	62
ตัวแบบเศรษฐศาสตร์.....	71
สรุป.....	77
3. สภาพทั่วไปและสภาพการแข่งขันการเลือกตั้ง.....	79
สภาพทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง...	79
สภาพการณ์การแข่งขันการเลือกตั้ง.....	91
ข้อสรุปเบื้องต้นของการได้รับเลือกตั้ง.....	108
4. วิธีวิจัยสนาม และผลการวิจัย.....	110
วิธีการวิจัยสนาม.....	110
ผลการวิจัย.....	115
ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	115
ความสัมพันธ์ระหว่างเงินกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง.....	118
ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันพรรคการเมืองกับพฤติ กรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง.....	134
ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์อื่น ๆ กับการไปลง คะแนนเสียงเลือกตั้ง.....	150
สรุป.....	156
5. บทสรุป.....	158
สรุปผลการวิจัยตามสมมติฐาน.....	158
ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี : แบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อันเกิดจากการใช้เงินซื้อเสียง.....	161
ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันการซื้อขายคะแนนเสียง.....	167
บรรณานุกรม.....	169
ภาคผนวก.....	175
ประวัติผู้เขียน.....	182

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1	การเลือกประชากรวิจัยและหน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง 17
3.1	สถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 94
3.2	รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2518-2531.....95
3.3	เปรียบเทียบคะแนนที่ได้ระหว่างนายมนตรี และนายประมวล.....101
4.1	การเลือกประชากรวิจัยและหน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง 112
4.2	สถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง 116
4.3	เหตุผลในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง 119
4.4	แสดงการได้รับและไม่ได้รับการแจกเงินจำแนกตามสถานภาพ ทาง เศรษฐกิจและสังคม 120
4.5	เหตุผลในการรับเงินของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 125
4.6	แสดงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของผู้รับเงินในการเลือกตั้ง ...128
4.7	แสดงจำนวนผู้ให้ความสม่ำเสมอในการเลือกพรรค 136
4.8	เหตุผลในการลงคะแนนโดยการคำนึงถึงตัวผู้สมัครและตัวพรรค การเมือง 138
4.9	เปรียบเทียบการคำนึงถึงพรรคหรือตัวบุคคลในการตัดสินใจลง คะแนนเสียง 138
4.10	แสดงการลงคะแนนด้วยเหตุผลในความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค 141
4.11	แสดงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงตามความพอใจในนโยบาย พรรค 146
4.12	แสดงจำนวนผู้ลงคะแนนเสียงที่ลงคะแนนโดยได้รับแจกสิ่งของ 151
4.13	แสดงจำนวนของผู้ลงคะแนนเสียงที่คะแนนให้ผู้สมัครที่มาจัด สร้างสาธารณประโยชน์ 153
4.14	แสดงจำนวนผู้ลงคะแนนเสียงที่ลงคะแนนเสียงด้วยความเกรง ใจและขึ้นกับบุญคุณ อิทธิพลของผู้สมัคร 155

สารบัญรูป

รูปที่

หน้า

2.1	แสดงกระบวนการใช้เงินซื้อเสียง	41
2.2	แสดงระบบแห่งความสัมพันธ์ของคนไทย	52
2.3	แสดงความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์	53
2.4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันพรรคการเมือง กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง	66
2.5	แสดงตัวแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง	78
3.1	แสดงพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	80
3.2	แสดงอาณาเขตพระนครศรีอยุธยา	85
5.1	แสดงความสัมพันธ์ในกระบวนการซื้อเสียง	164
5.2	แสดงตัวแบบเชิงสมมติฐานของการวิเคราะห์พฤติกรรม การลงคะแนนเสียงอันเกิดจากการใช้เงินซื้อเสียง	166

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย